

MESEC.

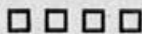
SPESNIL FRANCO: BEVK.

Mož na zemlji, mož na nebu,
 kaj pa gledaš se v zrcalo?
 Misлил si, da si Snegulka,
 ali kaj je pokazalo?

Taka glava kot rešeto
 in oči, da nikdar tega,
 in pa usta — tako žrelo,
 da ti čez ušesa sega.

Kaj pa noge, sloke noge?
 Kaj si jih v žep potaknil?
 Ko komet se pelje mimo,
 da ti jih ne bo izmaknil!

Da ti jih ne bo izmaknil
 in obesil za strašilo.
 To bi zvezde trepetale
 in še solnce bi se skrilo!

UGANIL JE.

SPESNIL ČIKA JOVA. POSLOVENIL ALOJZIJ GRADNIK.

„Daj, ugani, reci, Tine,
kaj držim tu v roki?
Če mi brzo ne uganeš,
dam to mucki sivooki!

Nočem, nočem, ker za mucke
niso takšne stvari,
ona je le klobasice,
a za to, veruj, ni mar ji.

To pobrala sem z drevesa
v vrtu našega soseda,
kdor se spomni in ugane,
le njegovo bo, seveda.

Kakor žoga je okrogla,
in duhteča kakor roža.
Kdo ugane? To še rečem,
da je gladka njena koža.

Misliš? Vedi, da se motiš,
to ni kutina zelena;
je zelena in rudeča,
a ni prav tako rumena!“

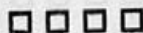
Tine misli in ugiba.
Kaj bo pač ta žoga, kaj?
A naenkrat on se spomni:
„Jabolka je — sem jo daj!“

VEČER.

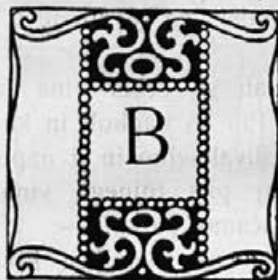
SPESNIL FRAN ŽGUR.

Zarja zlata je stemnela,
beli dan je gora vzela;
mrak se črn ves po obrazi
iz lesov na polje plazi;
a za mrakom, da ni čuti,
noč razmahnila peruti:
Eno — čez nebo visoko,
drugo — čez zemljo široko . . .
S prve — zvezde so skočile,
v širno dalj se potočile;
z druge — biserne rosice
pale v krilo so zemljice . . .
Zvezde, lučke pod obokom,
sanje nosijo otrokom . . .

ZGODBE KRALJEVIČA MARKA. FR. MILČINSKI □□□□

8. Kraljevič Marko je osvetil brata Andrijaša.

rat Andrijaš se je ponapil sladkega vinca, svetile so se mu oči, krilil je z rokami in klical: „Brate Marko, daj da se v bratski borbi poizkusiva, kdo je silnejši!“

Marko je bil modrejši pa je govoril: „Sramota za naju, brate Andrijaš, da bi se bila doma spričo ženskih lic. Hajdi, pojašiva v zeleno goro, kjer ne teče sladkega vina — tam se lahko bijeva po tvoji volji dva dni in tri, da vidiva, kdo je boljši junak.“

Govorila, storila in sta odjahala, da sta se v zeleni gori na mehki trati borila v bratski borbi.

Borila sta se od zgodnjega jutra do vročega poldne, pa je brata Andrijaša premagala žeja in je dejal: „Marko, rodni mi brate, ki ti je znana daleč na okoli vsaka steza — kje v zeleni tej gori točijo hladnega vina? Žejen sem, da bi zaklal dobrega svojega konja in se napil njegove krvi.“

Kraljevič Marko je odgovoril: „Zelena ta gora nima ni kaplje hladnega vina. Ali zato ni sile, da kolješ izpod sebe konja. Stopi po stezi, da prideš iz zelene gore in uzreš ravno polje, sredi polja stoji krčma, tam ti postreže krčmarica mlada Janja za pare in dinare. Ugasi si žejo in vrni se zdrav! Ali čuj me, brate, ne razjaši konja, ne odpaši sablje!“

Zadremal je kraljevič Marko v zeleni gori, jahal je in prijahal brat Andrijaš pred krčmo mlade Janje. Notri je sedelo trideset Turkov in praznilo čaše. Zagledali so junaka pred krčmo, ustavili so hrupni razgovor in tiho govorili krčmarici: „Prevari junaka, brat je kraljeviča Marka, zvabi ga v lišo! Polovica blaga bo tvojega, kar ga najdemo pri njem.“

Nesrečnica je ubogala trideset lokavih Turkov. Stopila je pred vrata, glasno je ihtela in si brisala solze.

Jo pozdravi brat Andrijaš: „Pomozi ti Bog, devojka! Kaka nezgoda te sili v solze in jok?“

Mlada Janja mu je besedila: „Ne brigaj se zame, neznani junak! Danes je teden dni, da nisem videla ne konja ne junaka niti nisem ene prodala kupice vina.“

Pa se je nasmejal Andrijaš: „Samcat sem ali imam žeje za deset — ne boj se, mlada krčmarica, in ne plakaj, donesi mi kupo vina!“

Mlada Janja mu je govorila in ga prosila: „Nikar, tako dobstivi junak, ne preziraj moje poštene strehe! Nobenemu junaku še nisem služila pred pragom. Razjaši, da se odmori konj, odpaši sabljo in jo obesi konju ob sedlo, pa vstopi z menoj mlado v krčmo! Sama sem, po volji ti bom stregla s hladnim vinom.“

Andrijaša je prevarilo gladko lice, prevarila ga je sladka beseda, da je razjahal konja, odpasal sabljo in jo obesil konju na sedlo. Stopil je za mlado Janjo. Pa je komaj prestopil prag, že ga je neoboroženega zajelo trideset Turkov, zajelo, prijelo in zvezalo in predno se je zavedel, že se mu je ločila od junaškega života tusa glava.

Trideset Turkov je vriskalo od lahke zmage. Ukazali so čeber vina na mizo, glavo junaka Andrijaša pa so posadili medse. Pili so naokoli in kadar je po redu prihajala čaša do glave, v mrtvo so izlivali vino in ji napijali: „Da si zdrava, Andrijaševa glava! Kar si dosedaj pila rujnega vina, sama si ga plačevala; kar ga popiješ odslej, ti ga plačamo Turki!“—

Kraljevič Marko je tačas dremal v zeleni gori pa mu pade kapljica krvi na lice. Zdrami se, pogleda po solncu, kje stoji na nebu — vse krvavo se mu zasveti solnce skozi kapljo krvi, kakor da ga kliče na osveto.

Skočil je kvišku in se udaril po kolenu, da so mu do kože počila oblačila. „Nekdo mi je poginil danes od kraljevskega mojega rodu!“ Vrgel se je šarcu na pleča in ga pognal, da ga nese iz zelene gore domov v bele kraljevske dvore. Ali šarec ni hotel domu, uprl se je uzdi in stremenom in je krenil za junakom Andrijašem po stezi nizdol iz zelene gore v ravno polje.

Ob bedru je Marku poigravala bleda sablja, pa ji je Marko govoril: „Kaj hočeš, moja sablja, da mi danes tako živo poigravaš? Ali si ogladnela mesa od junakov? Ali si ožejala junaške krvi? Kolnem se ti, sablja moja, do sita se boš najedla, do volje se napila mesa in krvi.“

Prijahal je pred krčmo, s svetlim očesom ga je gledala, z belim zobom se mu smejala mlada krčmarica Janja in ga vabila, naj razjaha, naj odpaše, naj vstopi v krčmo.

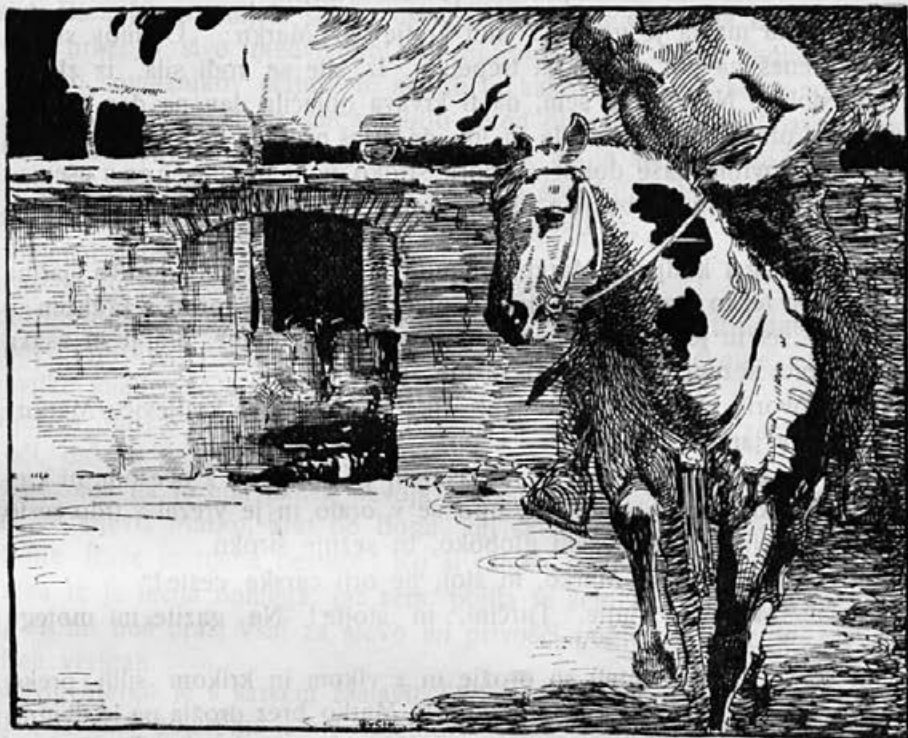
Kraljevič Marko ji ni odgovoril, ni razjahal, ni odpasal. Mimo nje je pognal šarca — komaj se mu je še umeknila, bolje bi ji bilo nesrečnici, da se mu ni in da jo je pogazil šarec! — že sta s šarcem prestopila prag, že sta stala notri v krčmi. Za mizo je sedelo trideset pijanih Turčinov, na mizi jim je drugovala glava junaka Andrijaša, s krvjo polita in z vinom.

Videl jo je kraljevič Marko, kri mu je zalila oči, zaškripali so mu zobje in je dejal: „Tako mi Boga, trideset Turkov janičarjev! Da bi ta glava živa pila vino, ali bi vam vina manje ostalo?“

Vsi so molčali. Pa je potegnil kraljevič Marko sabljo damaščansko in je zamahnil pet, šest potov, vsak pot je padlo pet, šest glav. Najedla se je sablja do sita mesa in krvi.

Kričoč je zbežala mlada Janja v široko polje, kraljevič Marko je zaklical za njo: „Da imaš krila sokolja, ne bi te danes meni odnesla, in da bežiš že leto dni, danes te ujamem na svojem šarcu.“

Stopil je s konja in sédel, da si oddahne od groze in boja. Točil je vroče solze in pil hladno vino. Potem je šel, da lepo poko lje brata.

Kraj zelene gore ob belem potu ga je položil v grob, da mu bodo mimo jahali junaki, da bo čul njih pesem in bo čul konjski topot. S tridesetimi turškimi dolamami ga je odel, s tridesetimi sabljami ga je prekrizal. Ob glavi mu je nasadil cvetja, ob nogah mu je napeljal studenec: kdor je mlad, naj si bere cvetja, kdor je žejen, napij se vode, kogarkoli pa mimo pripelje pot in ga ustavi grob, vsakteri naj reče: „Pokojna mu boji duša!“

Zopet se je vrgel kraljevič Marko konju v sedlo in sta letela po širnem polju. Sredi polja je ujel krčmarico Janjo. Tajila je, rotila se in legala, pa jo je privezal mlado šarcu za rep in jo vlekel nazaj v pusto krčmo, pahnil jo je med ubite Turke in zabil vrata. Zapalil je krvavi dom, da zgori in brez sledu izgine prevara in nevera. Sam brez brata se je vrnil v svoje bele dvore.

Z zlato žico v srebrni igli je šivala Angelija, verna ljuba Andrijaševa, košuljo za svojega gospodarja, lepo se je razgovarjala z ostarelo majko. Prestrašili sta se, ko sta ugledali kraljeviča Marka: „Kje ti je brat Andrijaš?“

Kraljevič Marko jima je oznanil njegovo smrt. Zavekali sta, da se je čulo do Boga. In še je povedal Marko, kako je za bratom poslal v smrt trideset Turkov in mlado krčmarico. Pa si je verna Angelija otrla solze in mu poljubila roko in sabljo in ga zahvalila, da ji je častno osvetil gospodarja. Nema je šla ostarela majka v svoje tihe sobe,

9. Obhajilo kraljeviča Marka.

Ostarela zlata majka je govorila sinu kraljeviču Marku: „O moj sinko, kadar mi kreneš na pot, vsakikrat trepetam. Iz sile se rodi sila, iz zla ne more kliti dobro. Naveličana sem, da ti krvava oblačila dan na dan perem. Vzemi sinko oralo, vprezi si vole in idi, da orješ očetovo dedovino, solnčna naša brda, rodovitne naše doline. Razorji široko polje in posej ga s pšenico belico, da častito in v božjem miru hraniš sebe in mene in nejakto ti sestro Baro!“

Voljan je ubogal kraljevič Marko preljubo majko, vpregel je dva jarma težkih volov v težko oralo, čez junaško pleče si je vrgel torbo s kruhom in mesom in je šel in je oral solnčna brda in rodovitne doline, oral je in vsaka brazda mu bila seženj globoka, tri seznje široka.

Pa so pritovorili po cesti turški janičarji in so se rogali kraljeviču Marku: „Glej junaka v jarmu z volovi!“

Kraljevič Marko je slišal besede in zasmeh, pa ni trenil z očesom, ni krenil z jezikom. Ali nagnal je volove, uprl se v oralo in je vrezal v trdo cesto baš pred janičarji brazdo, seženj globoko, tri seznje široko.

Turčini so vikali: „Čuj, Marko, in stoj, ne orji carske ceste!“

A kraljevič Marko: „Čujte, Turčini, in stojte! Ne gazite mi mojega oranja!“

Turčini so se ljutili, vihteli so orožje in z vikom in krikom silili preko Markove brazde v Marka. Pa je bil kraljevič Marko brez orožja pa je dvignil s silno roko svoje volove in oralo in oralo in volove zadegal v Turčine, da so cepali in bežali in so mu pustili tri tovore blaga.

Veselo pojoč se je vrnil Marko z blagom v svoje bele dvore. „Stara zlata mi majka, brzo sem dooral in posejal, še brže mi je rodila pšenica belica: tri tovore glej blaga, tvoje bodi, dovolj ti ga bo za tvoje stare dni!“

Ali mu majka ni bila vesela. Ni se doteknila plena, teden dni je ni bilo k južini in večerji, mesec dni ni izpregovorila besede.

Majkina žalost je grizla kraljeviča Marka. Ljubil je majko in je sklenil, da poizkusi in izprevrže svoje življenje po njeni volji.

Razdelil je uplenjeno blago sirotam in siromakom in so potekali dnevi in je potekel za tednom teden, pa se ni bil genil iz svojih belih dvorov. Molil je in se postil, in ko je prišel velikonočni dan, ni počakal danice in zore, že je vstajal, da pojaha v ravno Kosovo k prebeli cerkvi, da se skesan izpové svojih krvavih del in se obhaja.

Ostareli majki se je razvedrilo skrbno lice. „Bog s taboj, Marko, dosti si prefil krvi, izperi si dušo! Ali poslušaj me: Ko jahaš k svetemu opravilu, ne jemlji s seboj orožja, da dospeš vsaj k mizi Gospodovi neoskrunjenih rok!“

Kraljevič Marko je poslušal staro majko. „Sestra Bara, ljuba, draga, opremi mi vernega šarca, ali bojne sablje mi ne dajaj na pot!“

Sestra Bara je opremljala šarca, osedlala ga je in obuzdala in še mu je pregrnila hrbet s sivo medvedino. Ali ni pustila iz misli, koliko ima brat Marko sovražnikov očitnih in skritih in kako dolga mu bo in nevarna pot. Pa je skrivaj zateknila šarcu sabljo spred ob sedlo, da je bila pokrita in skrita pod medvedino. In še je dejala bratu, ko je skočil šarcu na hrbet: „Brat Marko, če ti bo sila, oprimi se sedla na sprednjem kraju!“

Kraljevič Marko je slišal in ni slišal, kar je govorila, lepo se je poslovil in je odjahal v jutranji hladni mrak.

Visoko je že stalo solnce, ko je zazrl Kosovo ravno.

Tedaj mu udari ob uho jok in krik in rožljanje železja. Glej, trideset Turkov mu goni nasproti tri verige ujetnikov: na eni verigi zorne devojkice, na drugi verigi vitke mladeniče, na tretji verigi mlade žene.

Kraljeviča Marka je zbolelo srce, okrenil je šarca v stran, zaklonil si z roko oči, da mu ne gledajo jadne čete.

Ali spoznala ga je ena izmed devojk. Glasno je zavekala in zapela ji je veriga: „Kraljevič Marko, brat po Bogu, kaj se obračaš v kraj, da ne vidiš posestrime Ruže in njene nesreče! Ko si ranjen ležal v našem dvoru, mila mi majka te je lečila bolnega, jaz sem pojila te žejnega. Tedaj si se mi zaklel, da mi boš brat. Vsaj za slovo mi privošči pogled!“ Vek je šel po vseh treh verigah.

Kraljevič Marko je s šarcem zastavil Turkom pot. „Stojte, Turki, taka me je volja, da vam odkupim jadne ujetnike! Koliko zahtevate, da vam dam zanje tovorov blaga?“

Ga pomeri turški glavar: „Baba! Da imaš tovorov blaga, ki jih ponujaš, ne bi brez orožja hodil po svetu, nego si bi kupil junaško sabljo. Poberi se mi s pota, ako ti je glava ljuba na ramah!“ Mignil je turški glavar, od vseh strani je pritisnilo trideset Turkov na kraljeviča Marka.

Kraljeviču Marku je vzkipela kri. Le žal mu je bilo orožja, da ga je pustil doma. Pa se mu je še v pravi čas spomnila roka sestričnih besed, oprijela se je sedla na sprednjem kraju in je začutila bojno sabljo pod medvedjo kožo.

Z eno roko je odgrinjal medveda, z drugo je potegal sabljo in že je bliskom zamahnil okrog sebe: „Ko ne date robov, da jih odkupim, date jih brez odkupa!“

Po ravnem Kosovem so se razpršili Turki, kraljevič Marko za njimi in po njih, ne eden mu ni utekel.

Oprostil je ujetnike iz okovov in z verig, razdelil mednje turški plen, vsakemu dal konja, posestrimi Ruži dva, enega naj da bratu, čim dorase do konja in junaškega kopja. Potem je krenil svojo pot, da je prijahal pred belo cerkev.

Pred belo cerkvijo ga je sprejel sivi svečenik: „Kraljevič Marko, nesrečnik, ali niti v cerkev ne najdeš drugače, nego z rokami, krvavimi do kolčev? Od sablje ti še kaplje kri, čez in čez sta okrvavljena šarcu glava in griva!“

Šli smo. Na koncu sadovnjaka je stala ogromna skala. Na skali je rastle nekaj lesk in česmina, malo zanikarne trave in med njo je stalo veliko mravljišče. Odkar pomnim, je stalo mravljišče na tem mestu in stoji še danes. Bogve koliko rodov mravelj je preživelo pod isto streho. Tuptam jo je hudobna roka porušila, a pridne množice so jo zopet sezidale.

Vedeli smo tudi za druga mravljišča, toda bila so neznana in niso imela toliko lepih in groznih spominov.

Kadar je oče ubil gada, ga je nataknil na leskovo šibo in ga obesil na grm tako, da je visel nad mravljišče. Rep se je jedva dotikal vrha mravljišča. Cele procesije mravelj so lezle po gadu do glave in ginil je od dne do dne. To nas je navdajalo z grozo. Ko je bila palica prazna, se je nismo upali odstraniti.

V bližino mravljišča se niti nismo prav upali. Opazovali smo mravlje na cesti, ki je bila speljana na vse strani. Glavna cesta je šla čez vrt v gozd, kjer se je polagoma izgubila v mah in brstje. Tam so nabirale mravlje svoja bremena, ki so jih tvorile v mravljišče. To smo opazovali natančno.

Prava cesta — čisto človeška cesta. Bila je skoro ravna, izgajena, šla je čez drn in strn, za mravlje nenavadno široko. Trava in korenine so bile odjedene; vse, kar je bilo na poti, odstranjeno. Tam, kjer je šla cesta čez stezo, je bila marsikatera mravlja pod težko človeško stopinjo zmaščena. Mravlje so vseeno hitele svojo pot.

Ležé na trebuhu smo jih spoznavali in se jim čudili. Od doma so šle mravlje prazne, domov so vlačile tovore, ki so bili večji kot one same. Kadar je vlekla ta ali ona kaj silno velikega, smo ji z vpitjem in začudenjem pomagali. Srečavale so se, izogibale, počakale, da gre ta ali ona z velikim tovorom mimo, kot da se razumejo in zopet šle svojo pot.

Najbolj se nam je zdelo čudno, da so v sredi telesa tako preščipnjene. Bali smo se, kateri da ne odleti pol telesa in bo letela samo s prvo polovico dalje. Smejali smo se ti opazki.

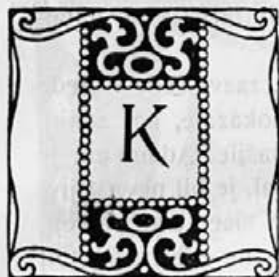
Nekoč je prišel deček na naš vrt, ki ga nismo marali. Na prvi pogled smo videli, da je hudoben, ker je zalučal kamen v mačka. Ta je brcnil v mravljišče. Lep okrogličast vrh se je sesul. Prikazali so se hodniki in okrogli vhodi, spodnje shrambe in jajčeca . . . V hipu je pokrila mravlja mravljo, druga čez drugo so lezle, vsaka svoje jajcece so zgrabile in jih nesle v kraj, druge so prijele za delo, kot da mora biti grad zopet do solnčnega zahoda sezidan.

V par dneh je bilo mravljišče zopet postavljeno, uro za uro smo hodili gledat njihov delo, na dečka pa smo bili hudi.

Med nami in mravljami je nastala vez, podobna prijateljstvu. Nikoli nismo razdrli mravljišča, zdelo se nam je greh, ker smo vedeli, da mora tisoč mravelj delati več dni, da ga zopet postavi.

KAKO JE DAL ADAM ŽIVALIM IMENA IN OD KDAJ ŠTORKLJA KLOPOČE. SPISAL FRANCE BEVK. □□□□

BOLGARSKA PRIPOVEDKA.

o je Bog ustvaril Adama in mu dal ime človek, je ustvaril tudi živali, male in velike, toda imen jim ni dal, da bi videl, kako jih bo imenoval Adam. Bog je sicer vedel za imena vseh živali, hotel pa je izkazati Adamu čast in je privedel živali pred njega, da jih imenuje vsako po svojem imenu.

„Sin Adam“, je dejal Bog, „privedel sem ti živali, ki sem jih ustvaril. Daj jim imena, zakaj vse živali naj ti služijo in ti jih moraš vedeti poklicati po imenu.“

Na božje povelje so prišle vse živali pred Adama, poklonile se mu kot carju in Adam jim je dal imena. Ko so korakale vse živali mimo Adama, se priklonile in dobile imena, so šle na delo, ki jim ga je odločil Bog.

Tedaj se je Adam dvignil in dejal živalim — prvakom:

„Čujte me, prvaki in prvakinje, zapovedujem vam, da se vsaka izmed vam podložnih živali nauči kakega dela; ene naj pojejo, druge žvižgajo, tretje šumijo s perjem, a ostale naj delajo kaj drugega. Z eno besedo: vsaka naj se nauči, kar more, toda nekaj mora znati, veliko ali malo. Čez štirideset dni vas bom počakal na tem mestu, da mi vsaka pokaže, kaj zna. In ve, podložne, ali ste čule, kaj sem naročil prvakom? Vsaka izmed vas naj se lepo nauči tega, kar vas bodo prvaki učili. Kdor čez štirideset dni ne bo znal nič, bo osramočen pred vsemi.“

Živali so odšle in prvaki in prvakinje so se trudile, da so naučile svoje podložne te ali one umetnosti. Tako je preteklo devetintrideset dni in prvaki so začeli zbirati svoje podložne v črede, kakoršno delo so se naučile skupaj, da jih peljejo pred Adama in ta vidi, kaj znajo.

Le prvakinja štorkelej je pozabila, da bi svoje štorkele česa naučila in k sreči je zaslišala druge živali, kako so se klicale v čredo, da gre pred Adama in pokažejo, kaj so se naučile.

„Bog se usmili“, je dejala, ko je pomislila, da je pozabila na Adamov ukaz. „Vedno jem žabe in kače pa sem pozabila naučiti moje podložne karkoli. Ta bo lepa, ko bom stala pred Adamom vsa osramočena.“

Zamišljena je zletela v gnezdo in začela razmišljati, kaj naj stori, da se obvaruje sramote pred Adamom.

Tisti čas je letela žolna od drevesa do drevesa in trkala nanje, iskala go-lazen in jo žrla. Tudi ona je hotela iti s svojo umetnostjo k Adamu in mu jo pokazati.

Ko je štokrlja globoko razmišljala, je zaslišala trkanje žolne: tak, tak, tak! in poizkusila posnemati s kljunom ta glas. Toda tako kot žolna tega ni mogla storiti, zakaj mesto tak, tak! je bilo čuti: tlak, tlak! To klopotanje je poizkusila zopet, naučila se je, poklicala podložne štokrlje in pričela je šola. Kmalu so znale to umetnost vse štokrlje in drugi dan zjutraj so se napotile k Adamu.

Štirideseti dan so bile vse živali zbrane pred Adamom, razvrščene v črede in ta jih je vprašal, kaj so se naučile. Vse po vrsti so pokazale, kaj znajo. Prvo je zarjul lev tako močno, da so se vse živali prestrašile. Adam mu je dejal, naj bo kralj vseh živali. Ko je osel to videl in slišal, je bil nevoščljiv, zarjul je tudi on z vso močjo, in Adam mu je dejal, da sicer sme rjoveti, toda tako, da se radi njegovega tulenja in rjoenja nihče ne prestraši. Od tedaj osel vedno rjove, da bi prestrašil živali in misli, da je njegov glas ravnoliko močan kot levov.

Za njim so vse živali pokazale vsaka svojo umetnost: ta žival je pela, druga žvižgala, nekatere so šumele s peroti, vsaka je vedela kaj posebnega, štokrlja pa je znala klopotati. One pa, ki se niso ničesar naučile, je Adam obsodil v večni molk.

In res, živali imajo danes ista imena, kot jih jim je dal Adam, in opravljajo ista opravila, kot so se jih naučile, tako da ene še danes pojejo, druge žvižgajo in bodo delale to na veke in na ta način se med seboj pogovarjajo in razumejo; ostale pa so neme in se ne morejo porazgovoriti, za večne čase ne.

SOVA DECI KUHA.

NARODNA. - PRIREDIL FRANCE BEVK.

Tina, tina, tana,
pri nas je dobra dana.
Sova deci kuha,
žolna v ogenj puha,
ščurek jed pokusi,
da se pujskom gnusi:
zjutraj cop,
opoldne krop,
zvečer je črna juha,
v juhi debel cmok:
coka, coka, coka, cok!

NEKAJ O SOLNCU, ZEMLJI IN LUNI.

Ako opazujemo v lepi jasni noči na nebu ogromno število v raznih barvah bleščečih se zvezd, vidimo, kako se pomikajo vse enakomerno od vzhoda proti zahodu in da ostanejo skoro vse stalno v enakih medsebojnih legah. In drugo noč jih vidimo zopet ob isti uri na istem mestu neba in so ravnótako razvrščene kakor noč prej. Zdi se nam, da se nebesna kroglja z vsemi zvezdami enakomerno vrti okoli zemlje od vzhoda proti zahodu. V resnici pa se vrti Zemlja, na kateri bivamo mi, človeška bitja, okoli svoje osi, ki spaja severni in južni tečaj, v nasprotni smeri, torej od zahoda proti vzhodu, in sicer se zavrti enkrat v 24 urah.

Tudi Solnce vzhaja in zahaja kakor druge zvezde dan za dnem in opisuje na nebu tudi tak krožni lok. Toda Solnce spreminja od dne do dne svojo lego napram ostalim zvezdam in se povrne po preteku enega leta zopet na prvotno mesto. Solnce opisuje torej v enem letu zaključno pot na nebesni krogli. To je bilo splošno naziranje skozi dolga stoletja, dokler so bili ljudje prepričani, da Zemlja miruje v resnici. Danes pa vemo, da Zemlja ne miruje, temveč da se vrti, kakor rečeno, okoli svoje osi in da se suče v krogu oko'i Solнца. Zemlja se „vrti“ okoli Solнца. Na nebu pa vidimo poleg Solнца še drugega potepuha Luno, ki takisto stalno menja lego napram drugim zvezdam, ki pa izpreminja pri tem tudi svoje lice. Vse te spremembe

nam bodo jasne, ako izvemo, da se suče Luna okoli Zemlje, in da tvori doba enkratnega obkroženja približno en mesec. Luna spremlja potemtakem Zemljo na njeni poti okoli Solнца in pleše pri tem neprenehoma okrog nje vedno v isti smeri.

Zemlja je sama temna ter dobiva svetlobo od Solнца. Ker je Zemlja kroglja, je ena polovica, ki je obrnjena proti Solncu osvetljena. Kraji na osvetljeni polovici imajo dan, drugi noč. Zemlja se zavrti okoli Solнца v 24 urah. Zato bi morala imeti vsaka točka na Zemlji 12 ur dan, 12 ur pa noč. Ker pa je zemeljska os nagnjena proti oni ravnini, v kateri se suče Zemlja okoli Solнца, se pojavljajo vse one različnosti v dolgoti dneva in noči, ki so značilne za letne čase.

Tudi Luna ne sveti sama, temveč jo osvetljuje Solnce, tako da je le polovica Lune, ki je tudi kroglja, osvetljena. Mi na Zemlji vidimo tudi le polovico Lune, ki pa ni ve no ravno osvetljena polovica.

Proti Zemlji obrnjena polovica Lune je lahko vsa temna (*mrlaj*), vsa svetla (*polna luna ali ščip*) ali pa le deloma svetla, kakršna je pač lega Lune napram Solncu in Zemlji.

Ker sta Zemlja in Luna temni in nedrozzorni okrogli telesi, je vedno le ona polovica razsvetljena, druga pa je temna. Za osvetljenim delom Zemlje in Lune imamo prostor, kamor ne morejo priti solčni žarki. Ta prostor se imenuje *senca*, ali bolj natančno *popolna senca*. Pri Zemlji in Luni ima senca obliko stožca, čegar vrh je obrnjen od Soln-

ca proč. Poleg tega stožca pa je prostor, kamor pridejo žarki vsaj od enega dela Solнца. Ta prostor je takozvana *polusenca*.

Ako pride Luna pri svojem kroženju okoli Zemlje, v nje o senco, se potemni: *Luna mrkne*. Mrki Lune morejo seveda nastati le tedaj, kadar je Zemlja med Solncem in Luno, torej ob polni luni. Ako bi krožila Luna okoli Zemlje v isti ravnici kakor Zemlja okoli Solнца, bi imeli ob vsaki polni luni popolni mrk Lune. Ker pa je ravnina Luninega tira naklonjen napram ravnini Zemljinoga tira, se nahaja le redkokdaj vsa Luna v senci Zemlje (*popolni mrk Lune*), malokdaj tudi le deloma, (*delni mrk Lune*), največkrat pa ali nad ali pod njeno senco.

Ob času zadnje polne lune, v noči od 16. na 17. oktober t. l., je šla Luna deloma skozi senco Zemlje. Imeli smo delni mrk Lune. Lunini mrki se vidijo enako in istočasno z vseh krajev Zemlje, za katero je Luna za časa mrka nad horizontom. Pri zadnjem mrku je Luna vstopila v polusenca Zemlje ob 21. uri in 1 min., ob 22. uri in 14 minut pa v popolno senco. Tedaj je postalo pomrk nje vidno. Ob 23. in 53 min. je bil višek pomrkovanja, ko je bila skoro vsa Luna z izjemo malega dela na južnem robu razgrnjena. Toda tu i pokriti del Lune je bil viden in sicer v temno rdečkasti barvi. Solnčni žarki se namreč v ozračju zemlje lomijo in pridejo tako lahko, v manjši meri seveda, do Lune, kjer povzročajo omenjeni svetlobni pojav. Ob 1. uri in 33 minut je bil konec mrka, ob 2. uri in 46 minut je zapusila Luna polusenca Zemlje.

Lunini mrki so redki, Luna pomrkne v enem letu k večjemu dvakrat. Tako ne bo n. p. v prihodnjem letu nobenega Luninega mrka in prihodnji pri nas vidni Lunin mrk bo komaj 14. avgusta 1924.

Kadar pa pride Luna na svoji poti okoli Zemlje: med Solnce in Zemljo (ob času mlaja), vpade lahko njena senca na Zemljo. Tedaj nastane *mrk Solнца* (pravzaprav bi se moralo reči mrk Zemlje). O mrkih solнца pa drugič.

Labirintí.

Kakor pripoveduje pravljica, je dal kralj Minos s Krete zgraditi poslopje, labirint imenovano,

ki je imelo toliko hodnikov in sob, a samo en izhod, da se je človek težko znašel v njem. Ko je šel Tezej na Minotavra, da ga ubije, si je pomagal v tem labirintu tako, da je odvijal za sabo klopčič, ki mu ga je dala Ariadna in je tako srečno prišel iz tega čudovitega poslopja. Stari zgodovinarji pripovedujejo še o nekem velikem labirintu v Egiptu, ki je stal na vzhodni strani Fajuma. Bil je neke vrste svetišče s 27 dvorišč. Število njegovih sob se ceni na 3000. Po odkritih sledovih je sklepati, da je ta zgradba zavzemala 9·5 ha površine. Tudi v Jeruzalemu je stal neki labirint in odtod so zanesli križarji misel za zidanje takih poslopj v Evropo. V 13. stoletju so sezidali v Remsu labirint, ki je kazal vse zapreke, katere mora premagati kristjan v življenju, da doseže večno izveličanje. Dandanes stojita še dva labirinta in sicer v Omerju in Bayenu.

X.

Rešitev ugank v 9. številki.

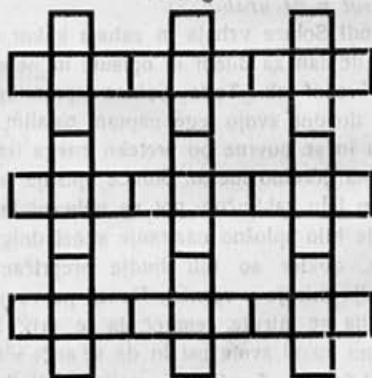
Kvadrat.

l	o	p	a
o	t	o	n
p	o	l	k
a	n	k	a

Uganke.

- 1.) oselnik z vodo, osla in kosa; 2.) sveder.

Naloga.

Napolni vse predalčke tega omrežja s črkami tako, da se bodo v treh daljših vrstah navzdol in počez čitale tri besede tega-le pomena: 1. trg na Koroškem, 2. grda lastnost, 3. gorovje na meji Koroške.

Darinki v spomin.

Že v prav rani mladosti je bilo za Darinko največje veselje, kadar je v poletnih mesecih odhajala z mamo v prelepo Vipavsko dolino. V času vojne pa je bivala tam 4 leta, ter je tam tudi začela hoditi v šolo. Tako si je tudi lani želela počitnic, da bi mogla oditi v naravo, kar jo je tako veselilo. Ali komaj je končala šolo, je hudo zbolela. Po prestani težki bolezni, ko ji je zdravnik dovolil iti, je šla. Tako je silila na odhod, kot bi jo neka tajna sila gonila. In en dan pozneje bi ne bila mogla več, ker je zopet obolela. Odšla je, ali vrnila se ni. Ostala je tam za večno —.

Tam, kjer je mislila se okrepiti, ter si pridobiti novih moči, da bi lahko nadaljevala šolo, je našla svojo smrt. Še predno je zdravnik povedal, da ima vnetje možganov, je pravila, da bo umrla prav kmalu. Grozno je trpela.

Bila je edinka. Za njene stariše je to nedomestna izguba. Bila jim je edino veselje in nada. Tudi je bila zelo nadarjena, ker je že s 5. letom čitala časopise. Kdor jo je poznal, jo je vzljubil; tako ljubezniva in dobra je bila. Obiskovala je šolo, 4 leta v Podragi, eno leto v Sežani in pri Sv. Jakobu je napravila VI. razred; povsod je bila med prvimi. V največje veselje pa ji je bil glasovir.

Kamor si je tako želela v življenju, tam je našla svoj kotček po smrti. V Podragi, tam na gričku za cerkvijo, kjer pomladi cvete španjki bezeg in lipa razprostira svoje veje,

tam je cvetna gredica, pod katero sniva ona svoj večni sen.

Maša.

Naš vinograd.

I epega jesenskega dne smo se odpravili jaz, moj oče in moja prijateljica Vanda v naš vinograd, ki je oddaljen dobro uro od naše vasi. Do njega vodi stezica ob Hublju, lepi vodi, po senčnatih travnikih in skozi gosto obraščeno hosto do prvih njiv. Kako smo se vsi razveselili, ko smo zagledali prvo drevo, ki se je šibilo k tlom pod težo zrelih smokev. Hitro smo jih natrgali in se jih pošteno najedli. Potem smo se odpravili naprej. Kmalu smo prišli do vinograda, čigar trte so bile vse polne ko cekin rumenega in popolnoma zrelega grozdja. To je bilo za nas veselje. Grozd za grozdom smo pozobali, a kmalu nam ga je bilo zadosti. Polegli smo nekoliko v travo, da se odpočijemo. Potem smo se ob hladu vrnili domov, obloženi s še drugim grozdem. Doma so nas bili vsi veseli!

Štekar Vida iz Ajdovščine.

Moj „Rumenček“.

„Rumenček“ je bil namreč moj kanarček. Dobil sem ga bil pred meseci od strica, ki se je bil vrnil z Afrike. Bil je zelo lep, a obenem močno plašljiv. Ko je stopil tuj človek v hišo, je letel ves zbeغان sem ter tja. Z nami pa je bil tako udomačen, da ga ni bilo treba držati zaprte a v kletki. Neko opoldne, ko je bilo odprto v hiši okno, nam je ušel na vrt. Vsi smo z žalostjo gledali za njim. P oti večeru pa se je spet vrnil skozi okno in vsi smo bili tega veseli. Odtakrat nisimo zapirali več oken, temveč smo p sčali

kanarčka brez skrbi na prostost. Vs lej se je vračal domov Nekega dne p je odšel in ni se vrnil več. Zelo sem bil žalosten za njim in sem še danes.

Ivan Strgar iz Rojana.

Moj domači kraj.

Moj domači kraj je Tolmin, ki ima zelo prijazno lego. Pod njim teče bistra Soča, ki glasno drvi p tolminski okolici. V Sočo se izliva tudi Tolminka, ki teče na vzhodni strani Tolmina. Posebno a krasi holmič, ki se imenuje Kozlov rob. Vijugasta cesta se vije navzgor, kjer je še nekaj razvalin nekdanjega gradu. V dolini, nekoliko vstran od njega, stoji velika to'minska cerkev.

Ko pride cvetoča pomlad, zazeleni in zavetli vsa tolminska okolica.

Še lepši pa je bil Tolmin pred vojno, ko niso še divj li krog njega divji boji.

Bela in široka cesta se vije skozi Tolmin proti Gorici. Ako potujemo proti Gorici po tolminski cesti, nas zabava bistra Soča s svojimi tenozelenimi valovi.

Vsakdo n jbolj ljubi domači kraj. Tudi jaz se veselim domače a kraja.

Ljudmila Rutar iz Tolmina.

Drevo v letnih časih.

Lep pomladanski dan nas privab' pod cvetočo jablano. Vidimo, kako se oblači v lepo cvetje, v košatem listju pa pričnejo prepavati veseli tički svoje pesmice. Celo drevo se nam zdi, kakor en sam velik cvet.

V poletju nam pr kazuje sadje, a le ze eno. Pridne ženjice, ki vidijo pod košato jablano lepo senčico, komaj pričakujejo pol dneva, da bi se tam usedle in odpočile. Trudni popotnik, upehani otroci, vsak išče v tej hladni senci odpočitka.

Bogata jesen je v deželi. Ona nas obdari z darovi, kako sv. M klavž otroke. Tam na ravnini vidimo veliko jablano, ki nam nudi lepih in rudečih jabolok. Zdi se nam, k kor bi nas klicala: „Pridite! Utrgajte!“ Počasi pa ji orumeneva in odpada listje.

Prisopihala bo starka zima. Okrog hišnih oglov bo snežilo in snega bo do kolen. Vse sadno drevje bo golo in suho, le zelena smreka nam bo dajala še upanja, da zopet dočakamo ljubo pomlad in ugl damo v njej spet cvetoče revje.

Tončka Kobal iz Ponikev.

Moja največa nesreča.

Imela sem zelo dobro mamico, katero sem ljubila čez vse. Tudi ona me je imela zelo rada; raje bi izgubila punčico iz očesa, kot me e. Ko sem imela pet let in p.jl, sem začela hoditi v šolo. D) učenja sem imela veliko veselja, kar je mamico zelo veselilo.

Le malo časa mi je bila mila tolika sreča. Zadela me je kruta usoda. Mamica je zbolela in kmalu jo je Bog poklical k sebi. Kakšen udarec je bil to zame, takrat sedemletno deklico! Biti brez one mamice, katero sem tako goreče ljubila!

Po smrti mamice mi je bilo silno dolgčas; vedno sem neče a pogrešala. Iz ubila sem tudi veselje do i ranja in učenja. Imam več sester in očeta, ki skrbe zame, a mamice mi ne morejo nadomest ti.

Nekega dne sem se igrala z drugimi troci na vrtu. K meni je prišla sestra in mi povedala, da bomo dobili novo mamo. Jaz sem bila tega vesela, ker sem mislila, kako lepo bo, ko bom imela zopet mamo; sestra pa je jokala...

Jožica J. iz Cerknega.

Pismo.

Ljubi strček! Počitnice so minile. Povedati Vam hočem, kako sem jih preživela. Imam dva otročička. O počitni ah sta mi dala mnogo opraviti. Deček, Mariborčan z zakrivljenimi nogami, ima skoro tri leta; Dunajčanka, s pravimi lasmi, pa komaj tri mesece. Mariborčan je bil tako siten, da sem ga morala vedno pestovati. Dunajčanka pa je bila tako razvajena, da sem jo morala vedno preoblačiti. Sedaj so minile počitnice in je minilo tudi igranje.

Mariborčan in Dunajčanka sedita vsak na eni strani divana, se gledata in se gotovo povprašujeta, kdaj pride spet mamica, da ju malo popostejuje in preobleče.

Pozdravlja Vas Nada Germek iz Sv. Ivana.

Najstarejši učenec na ljudski šoli

je najbrže Ivan P. v Sp. Idriji. Dovoršil je 17 let in obiskuje prostovoljno ponavljalno šolo. Med vojno ni imel časa hoditi v šolo, ker je moral pasti in pomagati materi in sestram pri poljskem delu. Nadomestiti hoče sedaj, kar je zamudil zaradi nesrečne svetovne vojne.

Slavko iz Idrije.

Imena rešilcev ugank, zastavljenih v 9. in 10. številki.

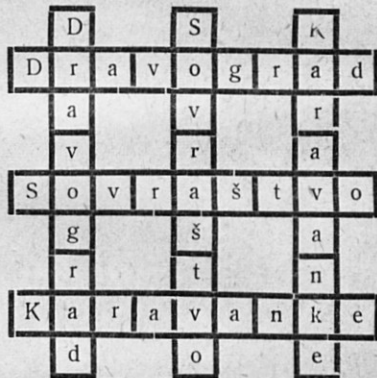
Kvadrat in uganke so prav rešili: Malan Karel iz Opčin; Šuligoj Josip iz Bače pri Sv. Luciji; Rebula Ivanka iz Proseka; Janko Kovšča iz Sv. Petra na Krasu; Breščak Stanko, Rustja Danilo, Fakin Karolina, Rebek Alojzij vsi iz Dobravelj; Slokar Marija, Čoha Avgušтина, Blaško Alojzija, Čibej Marija, Bevk Ernesta, Kompara Davorina, Lokar Štefanija, Černigoj Ana, Batagelj Justina, Slokar Hermina in Angela, Furlan Alojzija, Čibej Marija, Soban Ana, Vidmar Justina, vsi iz Lokavca.

Kvadrat so prav rešili: Zorn Hilarika iz Solkana, Jamšek Savo iz Trsta; Ljudmila iz Trsta.

Uganke so prav rešili: Peternel Valentin, Sedež Vinko, Velikanje Anton, Carl Ferdinand, Bončina Jože, Lampe Marija, Gnezda Karolina, Močnik Milka, Lapajne Zinka, Vidmar Franc, Pergar Dragotin, Peternel Ivan in Podobnik Ivanka,

vsii iz Sp. Idrije; Renko Frančiška iz Perma pri Št. Petru.

Rešitev naloge v 10. številki.

Nalogo so prav rešili: Šrajeva Ruša iz Postojne; Šorli Anica z Grahovega.

Demant in uganke v 8. številki je tudi pravilno rešil Krmac Radovan iz Vipolže pri Gorici.

